

Håndtering af konflikter i forbindelse med friluftsliv og planlægning

Dette er det første af en række Videnblade om konflikthåndtering, særligt rettet mod konflikter mellem brugere, borgere, myndigheder, interessegrupper og andre aktører. Videnbladet giver et overblik over, hvordan man som arealforvalter kan håndtere konflikter inden for friluftsliv og planlægning.

Konflikter opstår i alle livets forhold, også når man arbejder med friluftsliv og planlægning: En motionsløber trods en rød spærring ved skovens indgang og ødelægger dermed dagens bedste sår for en gruppe jægere eller en mountainbiker osv.; en sommerhusejer opdager pludselig, at hans nabo har fået tilladelse til at opføre tre store vindmøller på sin landejendom, eller et helt lokalområde er i oprør over planerne om en nationalpark.

Teorien bag konflikthåndtering

Om konflikter fører til et godt eller skidt resultat afhænger i høj grad af, hvordan vi håndterer dem. Ligesom indenfor ethvert andet fagområde findes der en etableret teori og tilhørende praksis omkring, hvordan vi håndterer konflikter.

De amerikanske konflikteksperter Steven Daniels og Gregg Walker skrev i 2001 en epokegørende bog om, hvordan man skaber fremdrift i areal- og miljøkonflikter. De konkluderer her, at planlæggere og arealforvaltere ikke blot bør betragte konflikthåndtering som et centralt ansvarsområde, men se arealforvaltning som konflikthåndtering i praksis.

Figur 1. Krydsfelterne mellem ekspert og borger samt overordnede hensyn, versus lokale interesser.

Dette gælder, uanset om man selv er part i en konflikt, står i rollen som den, der søger at mægle mellem parterne i en konfliktsituation, eller står som »designer« af en proces, der skal inddrage forskellige interesser i et kontroversielt projekt.

Konflikt - generelt

De fleste mennesker har en umiddelbar fornemmelse af, hvad de opfatter som konflikt. Nogle opfatter konflikt som noget ubehageligt og voldsomt, mens andre ser konflikt som en naturlig og uundgåelig del af den daglige omgang med andre mennesker. En brugbar definition af konflikt i sammenhæng med natur og miljø er:

Konflikt

Konflikt indebærer opfattelsen af divergerende interesser, en forestilling om at parternes mål er uforenelige. Dvs. konflikt er en tro på, at hvis den ene part får, hvad han ønsker, så vil det ikke være muligt for den anden at få, hvad han ønsker.

Definition af konflikt lægger vægt på, at det er opfattelsen af modsatrettede interesser, der skaber konflikt. Så definitionen indebærer, at der er basis for konflikt, når blot én af parterne opfatter situationen som en konflikt. Definitionen indebærer muligheden for åben konfrontation, hvis parterne vælger at optrappe sagen, men på den anden side indebærer definitionen også muligheden for en fredelig løsning; fx hvis en af parterne vælger at bøje af, eller hvis begge parter i fællesskab søger at løse problemet.

Konflikter kan opstå i stort som i småt, men de grundlæggende principper for konflikter er relativt uafhængige af konfliktens størrelse og omfang. Til gengæld er der træk, som kendetegner konflikter inden for natur-, landskabs- og miljøområdet.

Konflikter i planlægningen og arealforvaltningen

Konflikter omkring planlægning og

arealforvaltning er ofte relativt store og komplekse og kendetegnet ved, at der er 1) mange aktører, 2) mange emner, 3) kulturelle og værdimæssige forskelle, 4) faglig og lokalt forankret viden og 5) lovgivning og regulering. Pressen vil desuden ofte blande sig, og hos de parter, der har »noget i klemme«, vil følelserne ofte komme »uden på trøjen« undervejs.

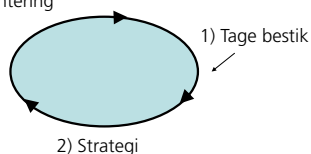
Blandingen af faglig ekspertise, politiske holdninger og menneskelige følelser stiller store krav til de, der forsøger at håndtere situationen. Eksempler på mellemstore planlægningskonflikter er etableringen af nationalparker i Danmark, genopretningen af Skjern Å og anlæg af motorvej gennem Gudenådal.

Et andet kendetegn ved konflikter i arealplanlægning og -forvaltning er, at de ofte indebærer et sammenstød mellem overordnede samfundsmæssige hensyn (fællesskabet) og mere lokale (ofte særskilte) interesser. Her er det et spørgsmål om at balancere individets/lokalområdets frihed og selvbestemmelse imod en begrænsning af denne frihed med sigte på at få det overordnede fællesskab til at fungere hensigtsmæssigt. Denne balance skal tænkes ind, når man søger at håndtere konfliktsituationer.

Håndtering af konflikter - generelt

Når man møder et problem, er det naturligt først at tage bestik af situationen, hvorefter man tænker lidt over sagen, før man vælger en passende vej frem. Denne sekvens er velkendt i teori og praksis. Reelt kører sekvensen i ring, når resultatet af ens handling er kendt, vurderer man det foreløbige resultat og tager bestik på ny. Dette er illustreret i figur 2, som viser den overordnede tilgang til konfliktsituationer.

3) Implementering

Figur 2. Generel tilgang til konfliktsituationer

I mindre konfliktsituationer kan denne cyklus gennemløbes på ganske kort tid – fx hvis man oplever en uoverensstemmelse, reflekterer og vælger en reaktion i næste sekund og ser, hvad der sker, hvorefter næste skridt tages osv. I større situationer kan det indebære måneders analysearbejde, efterfulgt af ugers strategiarbejde og atter måneders implementering, før resultaterne kan ses og evalueres.

Som støtte til den overordnede tilgang findes en række metoder og værktøjer, som kan støtte arbejdet med at håndtere konfliktsituationer inden for arealplanlægning og forvaltning af friluftsliv. I det følgende præsenteres en oversigt over en række værktøjer. Disse værktøjer præsenteres mere dybtgående i en række efterfølgende Videnblade.

Håndtering – metoder og værktøjer

Der findes en række »værktøjer«, dvs. analysemetoder, sæt af spørgsmål og fremgangsmåder, man kan drage nytte af i forbindelse med håndtering af konfliktsituationer. Nogle værktøjer er særligt egnede til at tage bestik af situationen, andre er mere strategisk orienterede, og nogle er særligt nyttige i implementeringsfasen, jf. Figur 1. Fælles for disse værktøjer er, at de hjælper med at besvare nogle spørgsmål, der ofte optræder i konfliktsituationer.

Når man tager bestik af en situation, vil de typiske spørgsmål være:

- Hvem er del af konflikten?
- Hvilke interesser er på spil – for hvem?
- Hvad handler konflikten egentlig om?
- Hvad er rammerne om konflikten?
- Hvad er forhistorien?

Når der synes at være tilstrækkeligt hold på den indledende analyse af situationen, er tiden inde til at tænke fremad, dvs. lægge en strategi.

Når man lægger strategi, er de typiske spørgsmål:

- Hvilke incitamenter påvirker parterne?

- Hvilke magtforhold er til stede?
- Kan parterne samarbejde? Har de tillid til hinanden?
- Hvilke strategier vil parterne vælge?
- Hvad er til forhandling? Hvad er givet?
- Hvilke normer og regler gælder?

Svarene på disse spørgsmål kan undersøges ved at iagttage parterne (evt. inklusiv en selv!), læse avisartikler, tale med dem, eller måske ligefrem interviewe udvalgte nøglespillere. På baggrund af resultatet kan man udvikle en passende strategi, dvs. en strategi der er tilpasset konflikten omfang, kompleksitet, grad af optrapning, målsætningen – og ikke mindst de til rådighed værende ressourcer.

I implementeringsfasen er det ofte en god ide at skele til andre lignende situationer og processer; hvad virkede godt hhv. dårligt – og hvorfor?

Når man implementerer, er de typiske spørgsmål:

- Hvad vil vi opnå? Hvem skal lære hvad?
- Hvem skal være med ved bordet?
- Hvilke ressourcer har vi til rådighed?
- Hvilke metoder og beslutningsprocesser vil vi bruge?
- Hvordan kan processen tilpasses målgruppen?
- Hvad/hvem kan trække tæppet væk eller tromle de andre parter?

Til besvarelse af disse og lignende spørgsmål er der meget inspiration at hente i diverse konflikthåndteringshåndbøger, fx om hvordan møder og workshops kan arrangeres.

Jens Emborg, Christian Gamborg

Litteratur:

Daniels, S.E., Walkers, G.B. 2001. *Working through environmental conflict, the collaborative learning approach*. Praeger, London. 299

Pruitt, D.G., Kim S.H. 2004. *Social conflict: Escalation, stalemate, and settlement, 3rd Edition*. McGraw-Hill, New York